

Geneza *Pana Tadeusza*

W świetle Inwokacji i Epilogu

Mapa Polski przed rozbiorami w XVIII wieku

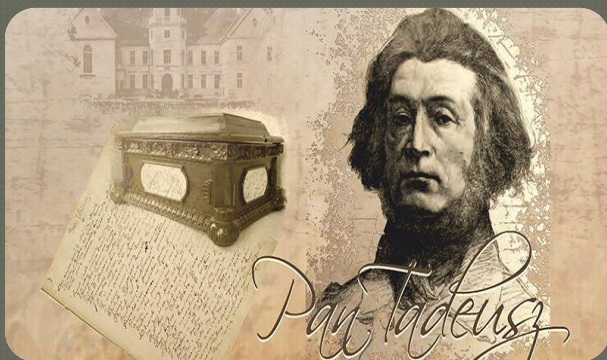

Wielka Emigracja

- ⦿ klęska powstania listopadowego (1831) ;
- ⦿ ok. 10 tys. Polaków wyjeżdża m.in. do Francji (m.in. A. Mickiewicz, J. Słowacki, F. Chopin);
- ⦿ w Paryżu – Wielka Emigracja prowadzi działalność niepodległościową;
- ⦿ emigranci są w trudnej sytuacji: obczyzna, tęsknota za rodzinami, domem, Polską.

Geneza *Pana Tadeusza* – wiadomości wstępne

- Plan stworzenia „Pana Tadeusza” pojawił się w głowie A. Mickiewicza podczas jego wizyty w Wielkopolsce, gdy Mickiewicz przebywał na dworze hrabiego Józefa Grabowskiego i starał się dotrzeć na ziemię objętą powstaniem (1831 r.)
- Początkowym zamysłem poety było stworzenie idylli skromnych rozmiarów, przypominającej „Hermana i Dorotę” Goethego. Jednakże forma Mickiewiczowskich „poemów wiejskich” rozwinęła się do formatu epepei. Dzieło powstawało w latach 1832-1834 i zostało opublikowane w Paryżu w kwietniu 1834 roku.
- Okoliczności powstania eposu autor przedstawił w „Epilogu”. Utwór jest wyrazem tęsknoty Mickiewicza za krajem rodzinnym, który opuścił w 1824 roku oraz znakiem żałoby po klęsce powstania. „Pan Tadeusz” A. Mickiewicza – symbol kultury narodowej, został stworzony, by pobudzić świadomość patriotyczną i tożsamość narodową Polaków. W tym celu autor przypomina historię Polski, przedstawia sentymtalne obrazy dotyczące tradycji i obyczajów szlacheckich, przywołuje piękno litewskiej ziemi.

Wysłuchaj *Epilogu* do *Pana Tadeusza*

<https://www.youtube.com/watch?v=WsYLBeiMy0Q>

Geneza *Pana Tadeusza* w świetle *Epilogu*

*O tem że dumać na paryskim bruku...
Biada nam zbiegi, gdyśmy w czas morowy
Łękliwie nieśli za granicę głowy...
Gdy ich co chwila nowina przeraża
Bijąca z Polski jak dzwon ze smętarza (...)
Gdy w niebie nawet nadziei nie widzą,
Nie dziw, że ludzi, świat, sobie ohydzą,
Że utraciwszy rozum w mękach długich,
Plwają na siebie i żrą jedni drugich.
Jedyne szczęście, kto w szarej godzinie
Z kilku przyjaciół usiadł przy kominie,
Drzwi od Europy zamykał hałasów,
Wyrwał się myślą ku szczęśliwszym czasom
I dumał, myślał o swojej krainie...
O Matko Polsko! Ty tak świeżo w grobie
Złożona – nie ma sił mówić o tobie!
Dziś dla nas w świecie nieproszonych gości,
W całej przeszłości i całej przyszłości
Jedna już tylko jest kraina taka,
W której jest trochę szczęścia dla Polaka:
Kraj lat dziecinnych! On zawsze zostanie
Święty i czysty jak pierwsze kochanie
Jakże tam wszystko do nas należało!
Jak pomnim wszystko, co nas otaczało
I przyjaciele wtedy pomogli rozmowie,
I do piosnki rzucali mnie słowo za słowem -
Jak bajeczne żurawie (...)
Každy ptak chłopcu jedno pióro zrzucił,
On zrobił skrzydła i do swoich wrócił...
O gdybym kiedy dożył tej pociechy,
żeby te księgi zbłądziły pod strzechy..."*

- Utwór powstał w Paryżu na emigracji, w trudnej sytuacji dla Polaków – emigrantów, Polacy nie byli mile widziani w Paryżu, nie czuli się tam dobrze, żalowali swojej ucieczki z Polski, niektórzy tego, że nie byli w powstaniu.
- Tragiczne wieści dochodziły z uciskanej coraz bardziej ojczyzny, brak nadziei na powrót do Ojczyzny i odzyskanie niepodległości;
- Wśród polskiej emigracji panowały kłótnie i niesnaski, czuli nieustający żal z powodu zaborów, byli rozdrażnieni tęsknotą, rozstaniem z bliskimi.
- Wspomnienia przynosiły ukojenie, prowadziły do idealizacji miejsc i zdarzeń z przeszłości
- Nie można pisać o współczesności, gdyż jest za trudna i byłoby to rozdrapywanie świeżych ran
- Utwór pozwala się przenieść w czasy i miejsca szczęśliwe, - rodzaj terapii, pokrzepienia serc.
- Wspominanie dawnych czasów w grupie przyjaciół to próba ucieczki od bolesnej rzeczywistości, pomogły w napisaniu *Pana Tadeusza*.
- Marzenie poety, żeby jego epopeja trafiła w ręce nie tylko polskiej emigracji i elit, ale wszystkich rodaków w kraju, prostych Polaków.

Geneza *Pana Tadeusza* w świetle *Epilogu*

Paryż współczesny poecie

ponuro, ciemno, ciasno,
tłoczno, ubogo,
bohaterowie smutni,
samotni, milczący

Polska we wspomnieniach

kolorowo, jasno,
pięknie, przestronnie,
idealnie, bohater
uśmiechnięty, radosny,
zachwycony przyrodą

Kontrast

Geneza *Pana Tadeusza* w świetle Inwokacji

- Litwo! Ojczyzno moja! ty jesteś jak zdrowie
- Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie,
- Kto cię stracił. Dziś piękność twą w całej ozdobie
- Widzę i opisuję, bo tęsknię po tobie.
-
- Panno święta, co Jasnej bronisz Częstochowy
- I w Ostrej świecisz Bramie! Ty, co gród zamkowy
- Nowogródzki ochraniasz z jego wiernym ludem!
- Jak mnie dziecko do zdrowia powróciłaś cudem,
- (Gdy od płaczącej matki pod Twoją opiekę
- Ofiarowany, martwą podniosłem powiekę
- I zaraz mogłem pieszo do Twych świątyń progu
- Iść za wrócone życie podziękować Bogu),
- Tak nas powrócisz cudem na Ojczyzny łono.
- Tymczasem przenoś moją duszę utęsknioną
- Do tych pagórków leśnych, do tych łąk zielonych,
- Szeroko nad błękitnym Niemnem
- rozciągnionych;

Inwokacja (łac. invocatio – wezwanie) to rozbudowana apostrofa otwierająca utwór literacki, zazwyczaj poemat epicki, w której autor zwraca się do swej muzy, bóstwa lub duchowego patrona z prośbą o natchnienie, pomoc w tworzeniu dzieła.

W Inwokacji do „Pana Tadeusza”, duchowym patronem Mickiewicza jest Matka Boża Ostrobramska, Patronka Emigrantów i postać, która odgrywała w życiu Wieszcza rolę szczególną od wczesnego dzieciństwa aż do śmierci – to jej wizerunek bowiem zdobi kryptę na Wawelu, w której spoczywają prochy Mickiewicza.

Geneza *Pana Tadeusza* w świetle *Inwokacji*

- Litwo! Ojczyzno moja! ty jesteś jak zdrowie
- Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie,
- Kto cię stracił. Dziś piękność twą w całej ozdobie
- Widzę i opisuję, bo tęsknię po tobie.

-
- Panno święta, co Jasnej bronisz Częstochowy
- I w Ostrej świecisz Bramie! Ty, co gród zamkowy
- Nowogródzki ochraniasz z jego wiernym ludem!
- Jak mnie dziecko do zdrowia powróciłaś cudem,
- (Gdy od płaczącej matki pod Twoją opiekę
- Ofiarowany, martwą podniosłem powiekę
- I zaraz mogłem pieszo do Twych świątyń progu
- Iść za wrócone życie podziękować Bogu),
- Tak nas powrócisz cudem na Ojczyzny łono.
- Tymczasem przenoś moją duszę utęsknioną
- Do tych pagórków leśnych, do tych łąk zielonych,
- Szeroko nad błękitnym Niemnem rozciągnionych;

- osoba mówiąca - poeta przebywający na obczyźnie, tęskniący za rodzinnymi stronami, w myśleniu o ojczyźnie znajdujący ukojenie ;
- kieruje prośby do Matki Bożej: Częstochowskiej – opiekunka Korony i Ostrobramskiej, Nowogródzkiej – opiekunka Litwy ;
- kieruje wyznania do ojczyzny – do Litwy
- porównuje ojczyznę do zdrowia - aluzja do fraszki Jana Kochanowskiego *Na zdrowie*, podkreślająca, że aby coś docenić, trzeba to wcześniej utracić.

Karta tytułowa *Pana Tadeusza*

tytuł utworu	Pan Tadeusz, czyli	imię tytułowego bohatera
podtytuł utworu	ostatni zajazd na Litwie.	<ul style="list-style-type: none">• przemijające tradycje szlacheckie• zajazd – w czasach staropolskich zbrojne wyegzekwowanie postanowień sądu, dochodzenie swoich praw przez szlachtę za pomocą ataku oddziału zbrojnego (zwołanego np. pospolitego ruszenia, grupy popierającej szlachcica), czasem zdarzały się zajazdy, które były samosądami (np. odbierano jakieś dobra bez wyroku sądu) .
tematyka utworu	Historia szlachecka	miejsce akcji
czas akcji	z r. 1811 i 1812	czas wojen napoleońskich i wyprawy Napoleona na Rosję
sposób napisania	we dwunastu księgach wierszem	budowa utworu
autor	przez Adama Mickiewicza.	
rok i miejsce wydania	Paryż 1834	Wielka Emigracja